

Viitetieto

Asia irrotettiin valtion talousarviosta vuodelle 2000 ja käsittelyä on jatkettu vuoden 2000 val-

tiopäivillä. Nyt asia liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioehdotukseen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että maaoukeudet hallinnollisesti itsenäisinä erityistuomioistuimina lakkautetaan ja niiden nykyinen henkilökunta ja käsiteltäviksi säädettyt asiat siirretään kahdeksaan käräjäoukeuteen. Maaoukeusasioita käsitteleviä käräjäoukeuksia olisivat Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoukeudet. Muutoksenhaku maaoukeusasioissa säilyisi ennallaan.

Maaoukeusasioita käsittelevää käräjäoukeuden kokoonpanoa kutsuttaisiin maaoukeudeksi. Kokoonpano vastaisi muutoin nykyistä maaoukeuden kokoonpanoa, mutta aikaisemmasta poiketen siihen voisi kuulua toinen lainoppinut jäsen, jos asian laatu sitä vaatisi. Maaoukeus olisi päätösvaltainen myös silloin, kun lautamiehiä on vain yksi, jos lautamiehelle on tullut este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen. Maaoukeuden lautamiehinä toimisivat käräjäoukeuksien lautamiehet.

Maaoukeuden toimivaltaa ratkaista asioita yhden tuomarin kokoonpanossa laajennettaisiin siten, että yhden tuomarin kokoonpano tulisi kysymykseen myös silloin, kun asia ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oukeudenkäyntiaineiston perusteella. Samalla uudistettaisiin tiedoksiantoa maaoukeuden istunnosta koskevia säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kiinteistönmuodostamislakia, johon otettaisiin säännös maaoukeusasioita käsittelevistä käräjäoukeuksista sekä tehtäisiin muut menettelyä koskevat tarpeelliset muutokset. Tarpeellisilta osin muutettaisiin myös käräjäoukeuslakia ja oukudenkäymiskaarta.

Esitys liittyi valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja oli tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait olivat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2000.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT***Yleisperustelut***

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan organisaatiouudistuksella pyritään vähentämään maaoukeuksien toiminnallista haavoittuvuutta, tasaamaan yksiköiden työmääriä ja varmistamaan henkilökunnan työpanoksen hyödyntäminen aikoina, jolloin asiamäärät ovat vähäisiä. Tarkoituksena on turvata jatkossa kaikkien maaoukeusasioita käsittelevien tuomioistuinten tehokas ja joustava toiminta myös tilanteissa, joissa niiden henkilöstössä tai niihin saapuvien asioiden määrässä tapahtuu nopeita muutoksia.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi hallituksen esityksessä pohditaan kolmea vaihtoehtoista

mallia uudistaa maaoukeuksien organisaatio. Parhaana vaihtoehtona päädytään ehdottamaan, että maaoukeudet lakkautetaan erityistuomioistuimina ja nykyiset kahdeksan maaoukeuden jaostoa liitetään kahdeksaan käräjäoukeuteen.

Valiokuntakäsittelyssä kuultujen asiantuntijoiden valtaosan vastustettua esityksen hyväksymistä voimakkaasti asian käsittely on pitkittynyt ja lakivaliokunta on joutunut hankkimaan asiaan lisäselvityksiä.

Kaiken saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomauksin ja muutosehdotuksin.

Käräjäoikeuksiin liittämistä puoltavat seikat

Lakivaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä valittua vaihtoehtoa puoltaa erityisesti se, että maaoykeusasioiden määrä on viime vuosina oleellisesti vähentynyt ja sen seurauksena eri maaoykeuksien työmäärä on muodostunut epätasaiseksi. Myös maaoykeustuomareiden työmäärä verrattaessa heitä sekä keskenään että suhteessa käräjätuomareihin on liian epätasainen. Siirtyminen käräjäoikeuksiin antaa mahdollisuudet työmäärän tasaamiseen ja aikaisempaa parempaan vuorovaikutukseen muiden tuomareiden kanssa.

Maaoykeuksien vähentäminen tai keskittäminen ei valiokunnan mielestä ole ajateltavissa, koska se johtaisi asiakaspalvelun heikkenemiseen ja maaoykeusasioiden käsittelyssä tarvittava asiantuntemus jäisi entistä pienemmän piiriin käsiin.

Maaoykeusasioiden käsittely hallituksen esityksen mukaan

Hallituksen esityksen yleisperusteluista välittyy vaikutelma, että kysymyksessä on puhdas organisaatiomuutos, jolla ei ole vaikutuksia asioiden käsittelyyn maaoykeuksissa. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus. Esityksessä ehdotetaan, että

- maaoykeusprosessi säilyy entisellään vahvasti virallisperiaatteen mukaisena,
- maaoykeusprosessiin lisätään mahdollisuus käyttää toista tuomaria,
- sitä vastoin nykyinen mahdollisuus toisen maaoykeusinsinöörin käyttämiseen poistuu,
- maaoykeustuomarilta vaadittu erityispätevyys, perehtyneisyys kiinteistölainsäädäntöön poistuu, ja
- lautamiesten erityiset kelpoisuusvaatimukset poistuvat.

Asiantuntemuksen turvaaminen maaoykeusasioiden käsittelyssä

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen toimialan kannalta esityksessä on keskeistä se, että maaoykeuden käsittelemisissä asioissa tarvittava erityisasiantuntemus turvataan. Nykyisillä maaoykeuksilla on hyvä asiantuntemus paitsi oikeudellisissa kysymyksissä

myös ennen kaikkea kiinteistötekniikan, kiinteistöarvioinnin sekä kiinteistöjärjestelmän ja rekisteröinnin kysymyksissä. Nämä kysymykset ovat kaikkein keskeisempiä kiinteistötoimituksissa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa edelleen, että hallituksen esityksessä on tuotu esiin nykyisten maaoykeuksien toiminnan hyvät ja vahvat puolet. Siihen kuuluva ihmisläheinen prosessi maastossa paikanpäällä suoritettavine katselmustoimituksineen on eräs vahvuus. Tätä ei ole esitetty muutettavaksi. Maaoykeusprosessiin kuuluva virallisperiaate säilytetään, vaikka käräjäoikeuksissa dispositiivisissa riita-asioissa muutoin noudatetaan asianosaistomintoista prosessia.

Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää huomiota maaoykeuskäsittelylle asetettujen vaatimusten täsmentymiseen vuosisatojen saatossa. Ne osoittavat konkreettisesti, miten tärkeäksi on nähty kiinteistöjärjestelmän vakauden ja toimivuuden vaatimukset. Paitsi että kiinteistöjärjestelmämme on omistusjärjestelmämme kulmakivi, siihen perustuu myös koko vakuusjärjestelmämme, joka puolestaan mahdollistaa pääomat investointien rahoittamiseen. Tämä järjestelmä toimii maassamme nykyisin tehokkaasti ja varmasti.

Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo edelleen, että ehdotetut muutokset merkitsisivät erityisasiantuntemuksen selvää alenemista, ja edellyttää, että maaoykeuden tuomarilta tulee vastaisuudessaakin vaatia kiinteistölainsäädännön tuntemusta sen estämiseksi, ettei maaoykeuksissa viimeistään nykyisten maaoykeustuomareiden virasta poissiirtymisen jälkeen seuraisi kiinteistölainsäädännön osaamisen lasku. Valiokunta viittaa erityisesti siihen, että nykyuotoiset maaoykeudet ovat selvinneet niille kuuluvista tehtävistä hyvin, ja edellyttää, että nykyiseen maaoykeusjärjestelmään liittyvää erityisasiantuntemusta ei vaaranneta siirtämällä maaoykeudet hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla käräjäoikeuksiin.

Lakivaliokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan esittämiin näkemyksiin. Sen vuoksi lakivaliokunta pitää välttämättömänä, että

- käräjäoikeuksiin siirrettävästä maa-oikeustuomarin virasta tehdään oma erillinen virkatyypinsä, käräjätuomarin (*maa-oikeusasioiden vastuutuomarin*) virka, ja
- säilytetään ennallaan mahdollisuus käyttää maa-oikeudessa kahta maa-oikeusinsinööriä, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Edellä sanotun toteuttamiseksi valiokunta ehdottaa, että käräjäoikeuslakiin lisätään uusi 3 §, jossa säädetään maa-oikeusasioita käsittelevän tuomarin määräämisestä ja kelpoisuusvaatimuksesta. Pykälän tarkoituksena on turvata maa-oikeusasioiden käsittelyn korkea laatu ja estää niiden käsittelyn hajaantuminen liian monille tuomareille.

Nykyisten asiamäärien vallitessa on riittävää, että maa-oikeusasioita käsittelee pääsääntöisesti yksi tuomari, maa-oikeusasioiden vastuutuomari. Vastuutuomarin sijaisena toimii tarvittaessa se käräjätuomari, joka kiinteistönmuodostamislakiin ehdotetun 243 §:n mukaan on toisena tuomarina käsiteltävissä maa-oikeusasioita ns. vahvennetussa kokoonpanossa. Samalla maa-oikeusasioiden asiantuntemus käräjäoikeuksien tuomareiden keskuudessa lisääntyy, maa-oikeusasioiden käsittelyn haavoittuvuus vähenee ja asiantuntemuksen jatkuvuus on turvattu.

Maa-oikeuden monijäseniseen kokoonpanoon voi näiden muutosten jälkeen kuulua kaksi tuomaria ja kaksi insinööriä tai yksi tuomari ja kaksi insinööriä tai kaksi tuomaria ja yksi insinööri sekä lautamiehet. Kokoonpanosta päättäminen kuuluu maa-oikeusasioita käsittelevälle vastuutuomarille.

Maa-oikeuksien lautamiehet

Lautamiesten osallistuminen lainkäyttöön kuuluu olennaisena osana suomalaiseen oikeuskulttuuriin. Sen katsotaan lisäävän kansalaisten luottamusta tuomioistuimia kohtaan. Samalla maallikoiden mukanaolo päätöksenteossa edistää lainkäytön tuntemusta. Lautamiesten rooli näytön arviointiin liittyvissä kysymyksissä on myös tärkeä.

Nämä perusteet pitävät paikkansa myös maa-oikeuksien lautamiehiin. Lisäksi heidän paikallistuntemuksellaan on merkitystä päätöksenteossa. Uudessakin järjestelmässä maa-oikeusasioiden käsittelyssä pääsääntönä on istuntojen pitäminen sillä paikkakunnalla, jossa riita on vireillä. Maa-oikeusprosessiin oleellisesti kuuluvat katselmukset säilyvät edelleen, ja lautamiehet maa-oikeusasioiden istuntoon kutsutaan juuri siitä tai niistä kunnista, jossa asia on vireillä. Lautamiesten paikallistuntemusta voidaan siten edelleen käyttää hyväksi.

Edellä sanotun perusteella valiokunta pitää riittävänä, että maa-oikeuksien erillisestä lautamiesjärjestelmästä luovutaan ja käräjäoikeuksissa pysytään yhdessä lautamiesjärjestelmässä. Maa-oikeusprosessin erityissäännöksistä seuraa kuitenkin se, että jokaisesta kunnasta on tarpeen valita nykyisen yhden lautamiehen sijasta vähintään kaksi lautamiestä. Jos nämä lautamiehet tai toinen heistä on estynyt saapumasta maa-oikeuteen tai on esteellinen jossain maa-oikeusasiassa, maa-oikeuden puheenjohtaja voi kiinteistönmuodostamislain säännösten nojalla kutsua varamiehen tai varamiehet.

Valiokunta toteaa lisäksi, että oikeusministeriö vahvistaa käräjäoikeuden lautamiesten lukumäärän sekä kustakin käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvasta kunnasta valittavien lautamiesten määrän ja antaa uuden toimikauden alkaessa kunnille ohjeita lautamiesten valintaan liittyvistä kysymyksistä. Lokakuussa 2000 toimitettuisa kunnallisvaalissa valitut uudet kunnanvaltuustot valitsevat lautamiehet alkuvuodesta 2001. Oikeusministeriö on ilmoittanut ottavansa ohjeissaan huomioon sen, että jokaisesta kunnasta on valittava vähintään kaksi lautamiestä, ja kiinnittämään huomiota siihen, että maa-oikeuksien erillisen lautamiesjärjestelmän lakatessa on suotavaa, että lautamieheksi valitaan mahdollisuuksien mukaan myös nykyisiä maa-oikeuksien lautamiehiä.

Erityisosaamisen järjestely käräjäoikeuksien käsittelemissä eri asiatyypeissä

Tämän asian yhteydessä valiokunta on kiinnittänyt huomiota niiden säännösten kirjavuuteen, joilla erityisalojen asiantuntemuksen turvaami-

nen on eri asiaryhmissä ja eri tuomioistuimissa järjestetty.

Valiokunta on hiljattain käsitellessään hallituksen esitystä laeiksi sotilasoikeudenkäyntilain, yleisistä syyttäjistä annetun lain 9 §:n ja sotilaskurinpitolain muuttamisesta (HE 100/2000 vp) katsonut, että sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevän tuomioistuimen nykyisen kokoonpanon asianmukaisuus on arvioitava uudelleen. Tämän lisäksi on ainakin käräjäoikeuksissa käsiteltävien asioiden osalta aiheellista suorittaa sopivassa yhteydessä kartoitus siitä, miten erityisen asiantuntemuksen tarve on hoidettu, ja arvioida, onko säännöksissä yhtenäistämisen tarvetta ja onko muita aloja, joilla erityisjärjestelyt olisivat tarpeen. Valiokunta viittaa esimerkiksi lasten edun valvonnasta käytyyn keskusteluun lasten huollon ja tapaamisoikeuden täytäntöönpanoa koskeneen hallituksen esityksen käsitteilyn yhteydessä. Valiokunta on siitä antamassaan mietinnössä (LaVM 7/1996 vp — HE 96/1995 vp) esittänyt kantanaan siitä, että vireillä olevassa lapsipolitiikan kehittämistyössä tulee selvittää tarve ja mahdollisuudet täydentää oikeuden kokoonpanoa erityisellä lapsiasioiden asiantuntijalla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki kiinteistömuodostamislain muuttamisesta

243 §. Pykälässä on maa- ja metsätalouden kokoonpanoa koskevat säännökset.

Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentin* loppuun lisätään uusi virke, jonka mukaan maa- ja metsätaloudessa voi olla toinen maa- ja metsätaloudeninsinööri.

Pykälän *2 momentissa* on säännökset siitä, milloin maa- ja metsätalouden oikeus on päätösvaltainen vain puheenjohtajan läsnäollessa. Tarkoituksena on ollut, että momentin 1 kohta kirjoitustavan muutosta lukuun ottamatta säilyy ennallaan, mutta kohdan sisältö on kuitenkin vahingossa muuttunut. Valiokunta ehdottaa 2 momentin 1 kohdan tarkistamista niin, että sen asiasisältö säilyy nykyisellään.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa olevaa luetteloa on valiokuntakäsittelyssä esitetty täydennettäväksi kahdella luetteloon otettuja asioita vastaavalla asialla. Valiokunta ehdottaa, että momentin 2 kohtaan lisätään kiinteistörekisterin pitäjän kiinteistörekisterilain (392/1985) nojalla tekemää päätöstä ja kiinteistömuodostamislain 277 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikaisupäätöstä koskevat asiat.

256 §. Pykälässä on säännökset maa- ja metsätalouden menettelyistä sen kehottaessa asianosaista antamaan vastauksen muutoksenhakemukseen. Pykälän *4 momentin* 2 kohdan mukaan asianosaisten on vastauksessa ilmoitettava, myöntääkö vai kiistääkö hän muutosta koskevan vaatimuksen.

Viimeaikaisessa oikeudenkäyntisäännöksiä koskeneessa keskustelussa on yleisesti katsottu, että verbi "kiistää" ei ole asianmukainen tässä yhteydessä. Sen vuoksi sanaa ollaan kauttaaltaan muuttamassa sanaksi "vastustaa". Valiokunta ehdottaa tässä säännöksessä tarvittavan muutoksen toteuttamista nyt.

Voimaantulosäännös. Uudistuksen toteuttaminen on lykkäytynyt suunnitellusta aikataulusta. Sen vuoksi osaa ennen lain voimaantuloa vireille tulleista asioista joudutaan käsittelemään ehkä pitkäänkin uudistuksen jälkeen. Kun nyt syyskuun 2000 on toimitettu kunnallisvaalit ja kunnantalonvaltuustojen valitsemat luottamushenkilöt, mm. lautamiehet, ainakin osittain vaihtuvat, voimaantulosäännöstä on tarpeen täydentää siten, että ennen lain voimaantuloa aloitettu pääkäsittely on toimitettava loppuun siinä kokoonpanossa, jossa käsittely on aloitettu. Näin ne lautamiehet, jotka ovat aloittaneet käsittelyn, voivat olla mukana koko käsittelyn ajan, vaikka heidän toimikautensa muutoin olisikin päättynyt. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan uuden *3 momentin* lisäämistä voimaantulosäännökseen.

Voimaantulosäännöksen 4 (3) momentin viimeisen lauseen kieliasu ei ole lakikieltä, vaan perustelutekstiä. Valiokunta ehdottaa lauseen kieliasun tarkistamista.

Voimaantulosäännöksen 5 (4) momentissa on säännökset mm. nykyisten maa- ja metsätalouden tuomareiden

den siirtämisestä käräjäoikeuksiin perustettaviin uusiin virkoihin. Kun valiokunta edellä yleisperusteluista ilmenevällä tavalla ehdottaa, että käräjäoikeuksiin perustetaan käräjätuomarin virkojen sijasta käräjätuomarin (*maaoikeusasioiden vastuutuomarin*) virat, on myös 5 (4) momentin sanontaa vastaavasti muutettava.

Voimaantulosäännöksen 6 (5) momentissa käytetään sanontaa "oikeushallintoasioita käsittelevä ministeriö". Perustuslakivaliokunnan suositteleman käytännön mukaisesti lakivaliokunta ehdottaa, että momentissa puhutaan oikeusministeriöstä.

Johtolause. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on hyväksytty ja vahvistettu tuomareiden nimittämistä koskeva lainsäädäntö. Siinä yhteydessä on useita kiinteistönmuodostamislain säännöksiä muutettu. Näiden muutosten johdosta johtolauseetta on tarkistettava.

3. Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta

3 § (*Uusi*). Edellä yleisperusteluissa lausutun mukaisesti valiokunta ehdottaa, että käräjäoikeuslakiin lisätään siitä aikaisemmin kumotun 3 §:n tilalle uusi 3 §, jossa on säännökset maa-oikeusasioita käsittelevästä käräjätuomarin (*maaoikeusasioiden vastuutuomarin*) virasta.

Pykälän 1 momenttiin on otettu perussäännökset uudesta virasta. Maa-oikeusasioiden lisäksi virkaan kuuluu velvollisuus osallistua käräjäoikeuden muidenkin asioiden käsittelemiseen. Tarkoitus on, että maa-oikeusasioita käsittelevän tuomarin osallistumisesta muiden käräjäoikeudessa käsiteltävien asioiden käsittelemiseen määrätään käräjäoikeuden työjärjestyksessä.

Maa-oikeusasioita käsittelevä tuomarin ensisijainen tehtävä on käsitellä näitä asioita. Kun maa-oikeusasioiden määrä kuitenkin vaihtelee maan eri osissa, maa-oikeusasioiden vastuutuomarin työpanosta ja asiantuntemusta voidaan käyttää myös käräjäoikeuden muiden asioiden käsittelyyn silloin, kun työtilanne sen sallii. Kun asiasta määrätään työjärjestyksessä, jonka laamanni vahvistaa, juttujen jakamiselle on vahva pohja eikä sitä ratkaistaisi yksittäistapauksittain.

Pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden laamanni määrää lisäksi vähintään yhden käräjäoikeuden käräjätuomareista käsittelemään maa-oikeusasioita viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Näin määrätty käräjätuomari voi toimia maa-oikeusasioiden vastuutuomarin sijaisena sekä maa-oikeuden toisena tuomarijäsenenä, kun asioita käsitellään vahvennetussa kokoonpanossa,

Säännökset maa-oikeusasioita käsittelevän tuomarin erityisistä kelpoisuusvaatimuksista sijoitetaan 3 momenttiin. Maa-oikeustuomareilta nykyisin edellytettävien kelpoisuusvaatimusten sanamuotoa täydennetään, mutta asiallisesti ne säilyvät ennallaan. Säännökset perustuvat tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 11 §:ään, jonka mukaan erityisalan asiantuntemusta vaativien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää erikseen.

13 a §. Pykälän 2 momenttiin sisältyy maa-oikeusinsinöörin viran pätevyysvaatimukset. Kun teknillisissä korkeakouluissa ei enää ole maanmittauksen koulutusohjelmaa, valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon muuttamista tuomareiden nimityslainsäädännön yhteydessä käyttöön otettua sanamuotoa vastaavaksi.

Pykälän 3 momenttiin on tehtävä tuomareiden nimityslain ja perustuslain säätämisestä johduvat muutokset.

20 §. Pykälän 1 momentissa on tuomareiden virkasyytteiden oikeuspaikkaa koskeva säännös. Säännös on muutettu 17.11.2000 vahvistetulla lailla käräjäoikeuslain 20 §:n muuttamisesta (HE 57/2000 vp). Muutos on otettava huomioon pykälän sanamuodossa.

21 §. Pykälässä on asetusvaltuussäännökset. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan on lisättävä viittaus uuteen 3 §:ään sekä lakiin aikaisemmin lisättyyn 3 a §:ään, joka silloin on ilmeisesti epähuomiossa jäänyt tekemättä.

Uusimpiin lainkirjoitussuosituksiin viitaten valiokunta on täydentänyt muutosehdotusta siten, että se käsittää 1 momentin kokonaisuudessaan.

Johtolause. Valiokunnan ehdottamista muutoksista ja tämän lain 20 §:n edellä kerrotusta muuttamisesta seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

4. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on tullut voimaan tuomareiden nimittämistä koskeva laki. Siihen sisältyvissä erityistuomioistuimia koskevissa säännöksissä mainitaan maaoyikeus itsenäisenä tuomioistuimena. Lisäksi lakiin sisältyy säännöksiä siitä, miten maaoyikeustuomarin sijainen nimitetään määräajaksi. Hallituksen esityksen hyväksymisestä seuraa, että maaoyikeus lakkaa olemasta erityistuomioistuimena ja maaoyikeustuomarin virka poistuu.

Valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä

— hyväksytään uusi 4. lakiehdotus tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta ja

— lain 1 §:n 2 momenttiin, 7 §:n 2 momenttiin ja 18 §:ään tehdään tarpeelliset lakitekniset korjaukset.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään uusi 4. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus) seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 242 §:n 3 momentti, 244—246, 248—253 ja 263 §, 266 §:n 2 momentti sekä 269 §, sellaisena kuin niistä ovat 244 § osaksi laissa 212/2000, 245, 246 ja 248 § mainitussa laissa 212/2000 ja 251 § osaksi laissa 1188/1996,

muutetaan 236 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 5 ja 6 kohta, 237 §:n 1 momentti, 239 ja 243 §, 255 §:n 2 momentti, 256 §, 259 §:n 3 momentti, 260 §, 262 §:n 3 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta sekä 4 momentti ja 268 §, sellaisina kuin niistä ovat 239 § osaksi laissa 273/1998, 243 § osaksi laissa 273/1998 ja 259 §:n 3 momentti laissa 168/1998, sekä

lisätään 236 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta, 20 lukuun uusi 241 a §, 21 lukuun uusi 260 a § ja 261 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

236, 237 ja 239 §
(Kuten HE)

20 luku

Maa oikeus

241 a §
(Kuten HE)

243 §

Maa oikeudessa on puheenjohtajana kärjäoikeuden lainoppinut jäsen sekä muina jäseninä maa oikeusinsinööri ja kaksi lautamiestä. Jos lautamiehelle tulee este pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen, maa oikeus on päätösvaltainen, kun lautamiehiä on yksi. Maa oikeudessa voi olla lisäksi toinen lain-oppinut jäsen, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna. *Samoin edellytyksin maa oikeudessa voi olla toinen maa oikeusinsinööri.*

Maa oikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on vain puheenjohtaja:

1) kun kysymys on 232 §:n 3 momentissa, 235 tai 254—258 §:ssä tarkoitettusta tai muusta niihin rinnastettavasta käsittelyn valmistelemista tarkoittavasta toimenpiteestä taikka 7 §:n 2 momentissa, 240 §:ssä, 264 §:ssä, 265 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 275 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiasta;

2) kun maa oikeuden käsiteltävänä on valitus toimitusmiesten päätöksestä, jolla toimitusmiestä koskeva estemuistutus on hylätty, tai jos valitus koskee kiinteistöjen yhdistämispäätöstä taikka kiinteistörekisterin pitäjän kiinteistörekisterilain (392/1985) nojalla tekemää päätöstä tai kiinteistönmuodostamislain 277 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikaisupäätöstä; sekä

3) kun asia ratkaistaan 259 §:n 3 momentin nojalla pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

(3 mom. kuten HE)

255 §
(Kuten HE)

256 §

(1—3 mom. kuten HE)

Vastauksessa asianosaisen on ilmoitettava:

1) asia jossa vastaus annetaan;

2) myöntääkö (*poist.*) hän muutosvaatimuksen vai vastustaako sitä;

3) käsityksensä muutoksenhakijana vaatimusten perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua;

4) todisteet, jotka aiotaan esittää ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen;

5) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, jos hän pitää sitä aiheellisenä; sekä

6) mahdollinen pyyntö tai suostumus perusteluineen asian ratkaisemisesta pääkäsittelyä toimittamatta.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

259—262, 268 §
(Kuten HE)

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Mikäli asian pääkäsittely on alkanut maa oikeudessa ennen tämän lain voimaantuloa asian käsittelyyn osallistuneiden maa oikeuden lautamiesten toimikausi jatkuu siihen saakka kunnes asia on ratkaistu. (Uusi 3 mom.)

Tämän lain voimaan tullessa maa oikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään siinä maa-oikeusasioita käsittelevässä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä maa oikeusasioissa asianomaisen maa oikeuden tai sen jaoston kanslia sijaitsee lukuun ottamatta Etelä-Suomen maa oikeuden I jaostoa, jolle kuuluvat maa oikeusasiat siirretään Vantaan kärjäoikeuteen.

Tasavallan presidentti nimittää tämän lain voimaan tullessa maa oikeuksien virassa olevat maa oikeustuomarit ja maa oikeusinsinöörit asianomaisiin kärjäoikeuksiin perustettaviin (*poist.*) kärjätuomarin (*maa oikeusasioiden vastuutuomari*) ja maa-oikeusinsinöörin virkoihin niitä haettavaksi julistamatta. Kärjäoikeuden kärjätuomarilla, joka on ollut nimitettynä maa oikeus-tuomarin virkaan, on oikeus kärjätuomarin virassaan käyttää myös entisen virkansa nimeä arvonimenä.

Maaoukeuksien muu henkilökunta siirretään tämän lain voimaan tullessa asianomaisiin käräjäoukeuksiin perustettaviin vastaaviin virkoihin.

Oikeusministeriö päättää virkojen siirtämisestä ja henkilöstön sijoittamisesta asianomaisiin käräjäoukeuksiin.

3.

Laki

käräjäoukeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoukeuslain (581/1993) 20 §:n 1 momentti sekä 21 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 20 §:n 1 momentti laissa 960/2000, sekä lisätään lailla 210/2000 kumotun 3 §:n tilalle uusi 3 §, 8 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 13 a § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

3 § (Uusi)

Kiinteistönmuodostamislain 241 a §:ssä (554/1995) säädetyssä maaoukeusasioita käsittelevässä käräjäoukeudessa on maaoukeusasioita käsittelevän käräjätuomarin virka (**maaoukeusasioiden vastuutuomari**). Virkaan kuuluu velvollisuus osallistua maaoukeusasioiden ohella käräjäoukeuden muidenkin asioiden käsittelemiseen.

Käräjäoukeuden laamanni määrää lisäksi vähintään yhden käräjäoukeuden tuomareista käsittelemään maaoukeusasioita viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Sen lisäksi, mitä tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 11 §:ssä on säädetty, maaoukeusasioiden vastuutuomarin tulee olla perehtynyt kiinteistölainsäädäntöön ja kiinteistöasioiden käsittelemiseen.

8 § (Kuten HE)

Käräjäoukeuden maaoukeusinsinöörit

13 a §

(1 mom. kuten HE)

Maaoukeusinsinöörin virkaan vaaditaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alal-

la suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Maaoukeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjätuomarista säädetään. Tuomarinvalintalautakunnan tulee ennen nimitysesityksen tekemistä hankkia maaoukeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maaoukeusinsinöörillä on perustuslaissa tuomareille säädetty virassapysymisoikeus.

20 §

Laamannia, käräjätuomaria ja maaoukeusinsinööriä syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa.

21 §

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) muista kuin 1, 3, 3a, 4 ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoukeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelystä;
- 2) käräjäoukeuden lainoppineiden jäsenten ja muiden virkamiesten tehtävistä; (*Uusi*)
- 3) käräjäoukeuden lautamiehistä; sekä (*Uusi*)

4) tämän lain muusta täytäntöönpanosta. (Uusi)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Uusi lakiehdotus

4.

Laki

tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta

*Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä helmikuuta 2000 tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 1 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti sekä 18 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:*

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden vakuutusylituomarin, vanhemman vakuutustuomarin ja nuoremman vakuutustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinatuomioistuimen ylituomarin virka; sekä

- 9) maa-oikeutena toimivan käräjäoikeuden maa-oikeusinsinöörin virat.

7 §

Tuomarivalintalautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Tuomarivalintalautakunnassa on puheenjohtajana korkeimman oikeuden valitsema jäsen ja varapuheenjohtajana korkeimman hallinto-oikeuden valitsema jäsen. Muina jäseninä on yksi hovioikeuden presidentti, yksi hallinto-oikeuden ylituomari, yksi käräjäoikeuden laamanni, yksi hovioikeudenlaamanni tai hovioikeudenneuvos, yksi käräjätuomari, yksi hallinto-oikeustuomari ja yksi hallinto-oikeustuomari tai 1 §:n 2 momentin 6—8 kohdassa mainitun erityistuomioistuimen tuomari, yksi asianajaja, yksi yleinen syyttäjä ja yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

18 §

Muiden tuomareiden nimittäminen määräajaksi

Korkein oikeus nimittää vuodeksi tai sitä pidemmäksi määräajaksi hovioikeuden esityksestä tuomarin hovioikeuteen (*poist.*), käräjäoikeuden laamannin esityksestä tuomarin käräjäoikeuteen ja maaoykeusinsinöörin maaoykeutena toimivaan käräjäoikeuteen sekä vakuutusoykeuden esityksestä tuomarin vakuutusoykeuteen.

Vuotta lyhyemmäksi määräajaksi nimittää
1) tuomarin hovioikeuteen enintään kahden kuukauden määräajaksi hovioikeuden presidentti sekä kahta kuukautta pidemmäksi ajaksi hovioikeus;
2) tuomarin ja maaoykeusinsinöörin käräjäoikeuteen käräjäoikeuden laamanni (*poist.*).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kari Myllyniemi /kesk
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Veijo Puhjo /vas
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Tero Rönni /sd
	Jyri Häkämies /kok	Mauri Salo /kesk
	Erkki Kanerva /sd	Marja Tiura /kok
	Toimi Kankaanniemi /skl	Lasse Virén /kok
	Annika Lapintie /vas	vjäs. Seppo Lahtela /kesk (osittain).
	Paula Lehtomäki /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.

VASTALAUSE

Perustelut

Eduskunta on vuosikymmenessä onnistunut tuhoamaan ennen niin toimintakykyisen oikeudenkäyntijärjestelmän. Alun perin tarkoituksena oli oikeudenkäyntimenettelyn nopeuttaminen ja kustannusten alentaminen. Tulos on ollut päinvastainen niin alioikeuden kuin hovioikeuksienkin osalta ja niin rikosprosessia kuin siviilimenettelyäkin koskien. Käsittely on puuroutunut ja kustannukset kasvaneet merkittävästi. Uudistus on palvellut vain asianajajien ja muiden lakimiesten monopolia.

Nyt ollaan tuhoamassa viimeistä saareketta, siirtämässä maa-oikeuksia käräjäoikeuksien osaksi. Tähän saakka maa-oikeudet ovat edusta-

neet toimivuutta ja lainkäytön kansanomaisuutta. Puheenjohtajavetoisessa prosessissa kuka tahansa keskiverto ihminen on itse pystynyt ajamaan asiaansa ilman kalliita lakimiehiä ja usko maa-oikeuksien päätösten oikeellisuuteen on ollut merkittävän korkea. Käräjäoikeuksien osana nykyinen menettely vesittyy ja asioiden käsittelystä tulee asianajajien rahastuskohteita. Myös oikeuden jäsenten asiantuntemus käsiteltäviin asioihin katoaa nopeassa ajassa.

Ehdotus

Edellä sanotun perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2000

Sulo Aittoniemi /alk